

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Az európai építőipari ágazat alakulása

(2009/C 27/05)

2007. december 6-án Margot WALLSTRÖM, az Európai Bizottság alelnöke, intézményi kapcsolatokért és kommunikációért felelős biztos és Günter VERHEUGEN, az Európai Bizottság alelnöke, versenyképességi és ipari biztos felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltáró vélemény a következő témában:

Az európai építőipari ágazat alakulása.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2008. június 13-án elfogadta véleményét. (Előadó: Bernard HUVELIN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. július 9–10-én tartott, 446. plenáris ülésén (a július 10-i ülésnapon) 57 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

1.1 A közvélekedéssel ellentétben az építőipar jövőjét nem elsősorban az ágazatnak juttatott állami hitelek fogják meghatározni (még ha ezek folyamatosabb tervezése egyértelműen előnyt is jelentene), hanem sokkal inkább az illetékes hatóságok azon képessége, hogy sikerül-e a mindenkire kötelező szabályozási kereteket úgy alakítani, hogy elősegítsék a verseny lehető legnagyobb átláthatóságát, illetve a különböző méretű vállalkozások potenciáljának és szaktudásának jobb kihasználását.

1.2 Ezzel összefüggésben a jelen vélemény lényegében a következőket ajánlja:

- az ajánlati felhívásokra vonatkozó, rendeleti úton egységesített eljárásoknak a lehető legrövidebb időn belüli bevezetése, annak érdekében, hogy különösképpen a közületi résztvevők, mint felelős szereplők, a lehetőségek legszélesebb és legáttekinthetőbb köréből választhassák ki a szükségletüknek leginkább megfelelő szerződéses eszközt,
- szabályozási keretek biztosítása az építőipari szakemberek számára, amelyek révén számottevő módon járulhatnak hozzá a fenntartható fejlődés kihívásainak kezeléséhez: a globális költségek figyelembevételével a kis vállalkozások és a nagy vállalatok készen állnak napjainkban arra, hogy szembenézzenek e kihívásokkal és megfeleljenek azoknak, a különböző méretű magán- és közszféra közötti partnerségekben és az elvárt teljesítményekre alapozott forrásokon keresztül,
- az építőipari ágazatról kialakult kép átalakítása, hogy vonzóvá váljon a fiatal iskolás generáció számára, és hogy a hivatások hiányát orvosolja,
- olyan szakmai képzésekre vonatkozó kiemelt erőfeszítések, amelyek a nem áttelepíthető európai munkahelyek jelentős hányadát képviselik,
- a fenntartható építési tevékenység támogatása az EU-ban,
- egészséges gazdasági környezet fenntartása,
- az európai versenyképesség támogatása,

– olyan foglalkoztatási feltételek, amelyek figyelembe veszik az emberek szükségleteit a munkavégzés országában.

1.3 A szakma csak e feltételek teljesülése esetén készülhet fel megfelelően az Európán kívüli versenytársak közeljövőben valószínűsíthető érkezésére.

2. Bevezetés (háttér)

2.1 2007. december 6-án kelt levelükben Margot Wallström és Günter Verheugen európai biztosok a lisszaboni menetrend végrehajtásának keretében felkérték az EGSZB-t, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt arról, hogy az építőipari ágazatra illetve a vállalkozásoknak nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó jogszabályok „koherens egységet alkotnak-e, összefüggésben állnak-e a folyamatban levő és jövőbeli változásokkal, és végül mennyiben lenne szükséges e téren az egyszerűsítési, racionalizálási és jogalkotás-modernizálási folyamatot megindítani. Meg kell jegyezni, hogy a vizsgálat az összes többi, az ágazat fejlődésére kiható jogalkotásra is kiterjedhetne (egészségügy és munkabiztonság, környezetvédelem stb.), valamint figyelembe kell venni az elemzés során az ágazat központi – legitim – érdekeit”.

2.2 A vélemény kidolgozására irányuló felkérésben felvetett kérdéseket szigorúan és módszeresen meg kell fontolni, hiszen a vizsgált terület igen széles, korábban pedig az Európai Bizottság felkérésére néhány külső szakértő már több átfogó tanulmányt is készített erről.

2.3 E vélemény ugyanakkor csak a felkérésben kiemelt aspektusokhoz ragaszkodik, vagyis az építőipari ágazatra alkalmazandó jogszabályok és rendelkezések módosítására illetve egyszerűsítésére összpontosít, ami az ágazatra vonatkozó stratégiai és objektív vízió megléte esetén alapvető változásokat hozhat, jobb működési és fejlődési feltételeket teremtve az ágazat számára.

2.4 E vélemény a fenti megfontolásokból emlékeztetni kíván néhány hasznos szempontra az építőipari ágazatról, amelyek segíthetnek az építőipari szakmák környezetükbe való jobb beilleszkedésében, az ágazatra jellemző sajátos feltételek figyelembevételével.

3. Az építőipar helye az európai gazdaságban

3.1 A 2,7 millió vállalkozást tömörítő építőipari ágazat 2006-ban a következőképpen képviseltette magát a 27 tagú Európai Unió gazdaságában:

	2006
Az építőipar bruttó hozzáadott értékének részesedése a GDP-ben	10,5 %
Az építőipari dolgozók bérének részesedése az ágazat bruttó hozzáadott értékében	54,5 %
Az építőipari GCFC részesedése a teljes GCFC-ben	50,5 %
Az építőipari foglalkoztatás részesedése az összes szektor foglalkoztatásában ⁽¹⁾	7,2 %

⁽¹⁾ Az építőiparban meglévő munkahelyek a teljes ipari foglalkoztatás 30,4 %-át adják. Forrás: Eurostat és FIEC.

3.2 Emlékeztető néhány szempontra

3.2.1 Az építőipar nem delokalizálható tevékenység, éppen ezért létfontosságú az európai növekedés jövőbeli tendenciái és az európai ipar szövetének szempontjából.

3.2.2 Az építőipar magának a termelési struktúrájának köszönhetően, valamint mert az összes nemzeti területen egyenletesen eloszló, mélyen a helyi életben gyökerező fix pontokra van szüksége, kiemelkedő szociális és közösségmegtartó szerepet játszik, amelyről nem szabad megfeledkezni, és amelyet támogatni kell.

3.2.3 Az építőiparnak fontos szerepet kell játszania a fenn tartható fejlődéshez kapcsolódó valamennyi intézkedésben:

- a területen megvalósítandó beruházások (lakóépületek, általában bármilyen épület, közlekedés, energiaszektor stb.) megkerülhetetlen szereplőjeként,
- azzal, hogy működési módjait – az építőanyagokat is beleértve – a fenntartható fejlődés szükségleteihez és elvárásaihoz igazítja.

3.2.4 A tevékenységi szektor globális környezetének leírása nem lenne teljes, ha megelégednénk arról a tényről, hogy a szakma elmúlt évben tett jelentős erőfeszítései ellenére az építőipari szakmáknak még mindig részben negatív konnotációi vannak. Ez a megállapítás nem közömbös a jelen vélemény tárgyát képező megfontolások szempontjából, hiszen érinti:

- a közbeszerzésre és az illegális munkavállalás kezelésére vonatkozó jogszabályok szellemét egyes országok esetében,
- bizonyos nehézségeket a fiatalok toborzása (közvetlen vonzerő) és képzése (az általános oktatási rendszer bizalmatlansága az építőiparral szemben) tekintetében.

3.2.5 Magából az érintett szakmák természetéből adódik – mind az ügyfelek elvárásainak, mind a különböző technikai adatoknak köszönhetően –, hogy rendkívüli mértékben „felparcellázott” piacokkal állunk szemben, ami a jövőben sem változik majd, valamint hogy mindig a kézművesek, a kis-, közép- és nagyvállalatok együttélése fogja jellemezni az ágazatot.

E kontextusban relativizálni kell a nagyvállalat – mint kizárólag nagy volumenű projektekben részt vevő szereplő – fogalmát, tekintettel arra a megállapításra, hogy az európai globális piacon a 20 millió eurónál jelentősebb volument képviselő intézkedések csupán a globális építőipari piac 2–5 %-át jelentik.

3.2.6 A fenti okból kifolyólag a nemzetközi szintéren gyakran erőteljesen jelen lévő nagy európai csoportok többségükben valójában kis- és közepes méretű struktúrák „szövet-ségei”, amelyek erős helyi gyökerekkel rendelkeznek, és a helyi független kkv-kkal azonos versenykontextusban tevékenykednek.

3.2.7 Az ágazat nagy európai szereplői általában eltérő modell szerint fejlődnek attól, amit „amerikai” modellnek nevezhetnénk, vagyis integrálják mindazokat az eszközöket, amelyek lehetővé teszik saját know-how-juk fenntartását és fejlesztését, megkövetelve maguknak az intelligens fejlődés, valamint a koncepció kidolgozásában való részvétel jogát.

3.2.8 Az európai vállalkozások a fenti megközelítésnek köszönhetően tudták elfoglalni a globális piacon azt a helyet, amelyet ma magukénak tudhatnak. Ez a modell – amelynek tengelyében a tervezés és a kivitelezés integrált kezelése áll – nem feltétlenül csak a nagy csoportok sajátja, hanem bármilyen méretű vállalkozásra alkalmazható és alkalmazandó.

4. Néhány alapelv

4.1 Az Európai Bizottság felkérése nyomán kidolgozott jelen feltáró véleménynek – a jogszabályok egyszerűsítésére vonatkozó célkitűzésen túlmenően – arra kell törekednie, hogy olyan fejlődési irányra tegyen javaslatot, amely lehetővé teszi az alábbiakat:

- valódi átláthatóság és esélyegyenlőség megvalósulását a pályázati eljárások során,
- a múltból örökölt bizalmatlanság szelleme helyett egy bizalomra és partnerségre épülő építőipari kultúrára való áttérést,
- a gazdasági szempontból legkedvezőbb ajánlat (többet ígérő), valamint az építmények teljes élettartamára vonatkozó globális költségek szempontjának integrálását,
- a szellemi tulajdonjog védelmét,
- a minimális munkavégzési feltételek meghatározását a közbeszerzések keretében, valamint ezek ellenőrzését és a be nem tartásuk esetén alkalmazandó szankciókat,
- az adminisztratív terhek csökkentését a szabályozások és eljárások lehető legnagyobb mértékű korlátozásával, megőrizve ugyanakkor a szerződő felek alapvető biztonságát, jogait és kötelezettségeit.

4.2 A jogalkotási szövegekben tekintetbe veendő fenti különböző elemeknek lehetővé kellene tenniük – a piacok volumenének ingadozásain túlmenően, amely nem tartozik a jelen vélemény tárgyához – az építőipar szereplői számára a normális fejlődést, biztosítva egy koherens szociális politika betartását (foglalkoztatás – biztonság – bérek), és lehetővé téve a szektor vonzerejének növelését a különböző érintett szereplők (fiatalok, szülők, oktatók, stb.) szemében.

5. Főbb javaslatok

5.1 Javasoljuk az illetékes hatóságoknak, hogy a következő kulcsfontosságú elemekre összpontosítsák erőfeszítéseiket:

- a közbeszerzési eljárások egységesítésére és egyszerűsítésére, egyszerre biztosítva az eszközök és hatáskörök átláthatóságát és optimalizálását,
- az innováció bátorítására, különös tekintettel az ötletekre és azok változataira vonatkozó szellemi tulajdonjog problémájának rendezésére,
- a képzésre, egyszerre összpontosítva az alapképzésre és a munkavállalók pályáját végigkísérő továbbképzés aspektusára,
- az erről a – fiatalok körében munkalehetőséget biztosító – szakmai ágazatról kialakult kép megváltoztatásához való hozzájárulásra,
- a vállalkozásokra vonatkozó szabályokra, amelyek egyszerre határozzák meg a munkakörülményeket és az egészségre és a biztonságra vonatkozó bevált gyakorlatokat,
- a fenntartható fejlődésre, a kifejezés tágabb értelmében, mert ezen a területen az építőipari vállalatoknak kiemelkedő szerepet kell játszaniuk, és új felelősségi köröket kell magukra venniük.

5.2 A közbeszerzési eljárások egységesítése és egyszerűsítése:

5.2.1 A fellépések irányai a következők lehetnének:

- a közbeszerzési eljárásokra vonatkozó szabályozás átalakítása rendelteté a jelenlegi irányelvek helyett, az eljárások európai szintű valódi egységesítése, valamint a versenyfeltételek egységességének biztosítása érdekében,
- a többet ígérő rendszeres előnyben részesítésének megerősítése a kevesebbet ígérővel szemben,
- a versenypárbeszéd szigorúbb kereteinek megteremtése a pályázatok kiírói oldalán, hogy a közbeszerzések valóban egy optimalizálási folyamatot jelentsenek, nem pedig az ötletek és a szellemi tulajdonjog módszeres fosztogatását,
- a tervezés-kivitelezés integrálásának bátorítása, amely lehetővé teszi a tervezés fázisától kezdve a vállalkozások know-how-jának és a tervezők tehetségének egyesítését,
- a globális szerződések alkalmazásának támogatása (építés-karbantartás illetve PPP projektek), a fenntartható fejlődés kihívásának való megfelelés, valamint egyes országok európai piacon tett dömpingkísérleteire adott megfelelő válaszok előkészítése és megszervezése érdekében,
- a szabványok és technikák valódi harmonizációjának megvalósítása, a nemzeti technikai korlátok felszámolása és az európai piac egységesítése érdekében.
- a kis- és középvállalkozások igényeinek figyelembevétele annak érdekében, hogy tartósan fenn tudják tartani a munkahelyeket, és így elkerüljék az ágazat túlzott bipolarizációját.

Ezzel összefüggésben hangsúlyozni kell, hogy miközben igény mutatkozik a szabályozás bizonyos szintű átalakítására, a már létező megoldások érvényesítése helyett arról van szó, hogy az érintetteknek egy teljes „eszközkészletet” kell biztosítani, amelyből igényeiknek megfelelően meríthetnek.

5.2.2 Valamennyi módosításnak és kiigazításnak az átláthatóságot és a magán-, állami illetve félig állami struktúrák közötti esélyegyenlőséget kell elősegítenie, valamint világossá kell tennie, hogy minden gazdasági szolgáltatást versenyeztetéshez és hivatalos szerződéshez kell kötni.

5.3 Innováció és szellemi tulajdonjog:

5.3.1 Az építőipari ágazat sajátos jellemzőinek egyike, hogy az előállított építmények mindig „prototípusok”. Ezért indokolt egy, a szellemi tulajdonjog védelmére vonatkozó európai szabályozás kialakításának törekvése, amely tekintetbe veszi a védelemre szoruló ötletek egyedi adottságait: ezek az ötletek döntő részben valamely egyedi pályázat alkalmával kerültek kidolgozásra, és nem feltétlenül öltének szisztematikus, ismétlődő jelleget. Specifikus szabályozást kellene kialakítani a technikai ötletek védelme érdekében a versenyeljárás folyamán, specifikus jogokat létesítve a versenyeljárások résztvevői számára.

5.4 Képzés:

5.4.1 A tagállamok többségében az építőipari szakemberek által képviselt meglehetősen általános vélemény szerint a nemzeti képzési rendszerek egészében véve nem képesek teljes mértékben megfelelni a szakmai elvárásoknak, és ez a megállapítás a képzés minden szintjére érvényes. Ebből kifolyólag, miközben törekedni kell a szakmák és a nemzeti oktatási rendszerek közötti kapcsolat javítására, egyúttal új impulzust kell adni európai szinten a szakmának, amely a következőképpen valósulhat meg:

- a továbbképzésre vonatkozó szabályozás támogatása az európai építőipar érdekében (a képzési tanúsítványok elismerése és megfeleltetése minden szinten),
- hozzájárulás a humán erőforrások gyakorlati érvényre juttatásának fejlesztéséhez a folyamatos képzés ösztönzésén keresztül. A feszült helyzetben lévő építőipari ágazatról kedvezőtlen kép él a fiatalok körében, a karrierlehetőségek rendszerén belül pedig hierarchikus szakadék mutatkozik. Nagy a szakismeretek iránti kereslet, mivel ezek a szakmák képzettséget, sőt, kiemelkedő képzettséget igényelnek, emellett szilárd alapokra épülő ismeretekre is szükség van. Ezeket az ismereteket a későbbiekben a vállalatoknak kell érvényre juttatniuk, lehetővé téve a munkavállalók számára a folyamatos képzéshez és a karrierlehetőségekhez való hozzáférést,
- az európai építőipar részét képező szakmák képzéseikhez kapcsolódó „Erasmus” rendszer általánossá tétele a már megszerzett tapasztalatok felhasználásával, de tényleg kis léptékben (az ESZA támogatásával, három területen: festés-mázolás, kőfaragás, régi épületek felújítása),
- az európai építőipari szakmák európai egyeteminek fejlesztése, illetve egy európai mesterdiploma elismertetése,
- a művezetői iskolák fejlesztése Európában annak érdekében, hogy a vállalkozások állami és magán megrendelői jobban ismerjék a szerződéseket, és a vállalkozások beavatkozásának módjait.
- szakmaközi európai továbbképzési létesítmények létrehozása,
- európai képesítések támogatása (pl. a nyelvek terén).

5.5 Vállalkozásokra vonatkozó szabályozás, egészség és biztonság:

5.5.1 A jelenlegi szabályok rendkívül pozitív és jelentős hatással voltak az építőiparban alkalmazott munkamódszerekre. Mindazonáltal kívánatos volna erősíteni a következő területeket:

- az egészség és biztonság területén bevált gyakorlatok cseréjének támogatását,
- az illegális munkavállalás elleni küzdelem európai eszközeinek kialakítását (adatbankok használata és összekapcsolása, munkavállalói kifizetők és azonosítási rendszerek alkalmazása), szankciók és kiigazított adózási rendszer (pl. csökkentett HÉA-kulcsok) révén,
- a REACH rendelet végrehajtásának megkönnyítését,
- a munkavállalók mozgásának megkönnyítését, a szociális dömping elkerülésével (a tagállamokban a kiküldetések keretében kialakított előzetes formalitások elfogadása), valamint az európai munkavállalók hazájukba való visszatérésének elősegítését,
- a bírságok behajtásának lehetőségét az EU egész területén,
- azt, hogy a munkavállalói mobilitás minden formájának alapját a munkavégzés államában érvényes feltételek elfogadása kell hogy képezze.

5.6 Fenntartható fejlődés:

5.6.1 Az építőipari szakma szereplőire – a fentiekben kifejtettek miatt – jelentős szerep vár a klímaváltozás kihívásával és a globális problémákkal kapcsolatban, és e szereplők készen is állnak e felelősség vállalására, amennyiben a szabályozás és az ösztönzők lehetővé teszik számukra, hogy az általuk képviselt hozzáadott értéket érvényesítsék az európai piacon, és a területen szerzett szaktudásukat a világ más tájain is képviselhessék, ahol közismerten hatalmas, de ugyanakkor szükséges erőfeszítéseket kell tenni azért, hogy a vállalkozások ténykedésének hatásai mindenki számára érzékelhetővé váljanak.

5.6.2 Mindezek érdekében kívánatos lenne:

- a globális költségekre alapozott megközelítés bevezetése (egy-egy beruházás teljes élettartamát tekintve) az európai állami megrendelésekre vonatkozó szabályok terén. A „többet ígérő” fogalmának bevezetése, esetleg egy „fenntartható fejlődés” referencia-rendszeren keresztül. Ez lehetővé tehetné a megrendelők számára, hogy mindenre kiterjedően tekintetbe vegyék a „fenntartható fejlődés” dimenzióját választásaik során,

- a köz- és magánpartnerségek eljárásainak támogatása, amelyek a tervezés, kivitelezés és karbantartás integrált koncepciója révén a globális költségek optimalizálásának legmegfelelőbb eszközei lehetnek,
- egyes pénzügyi támogatások visszaállítása, valamennyi tagállam esetén az energiaszektor megújításának hatalmas feladatára koncentrálna,
- az építményegyüttesek és középületek nagy rehabilitációs projektjeinek támogatása
- az öko-negyedek fejlesztésének és elfogadtatásának ösztönzése (közösségi védjegy létrehozása, pénzügyi ösztönzők stb.).

5.6.3. Ha lehetőségük nyílik a „konceptió-megvalósítás-fenntartás” láncban történő közreműködésre, az építkezési vállalatok meghatározó teljesítményt nyújtanak mind az építkezési, mind pedig a közlekedési ágazatban, különösképpen a szükséges műveletek finanszírozásának biztosítása területén, mégpedig a globális költségek kezelésén, valamint a jövőbeli energia-megtakarítások révén a beruházások finanszírozásán keresztül.

5.7 Az építőipari kkv-k

5.7.1 Az építőipar kis- és középvállalkozásainak problémája valójában nem elsősorban az egyes piacokhoz való hozzáférés formájában merül fel, amint az egyéb tevékenységi területeken előfordulni szokott (ld. a fenti 3.2.5. pontot).

5.7.2 Éppen ezért az egyesek által elképzelt „kvótarendszer” elgondolását, amelyet az európai hatóságok már korábban visszautasítottak, az érintett szakmák képviselői jogosan tartják indokolatlannak, mivel ráadásul a kvótákat követelők által idézett számadatokat a gyakorlatban valamennyi európai ország túlteljesíti.

5.7.3 A kkv-k problémáját – a „kiszállkozói törvényben” tárgyalt kérdéseken kívül – tehát inkább a következő módokon kell rendezni:

- a vállalkozásátruházásnak nyújtott intelligens támogatások révén,
- olyan támogatási megoldások, kölcsönös szolgáltatások vagy pénzügyi eszközök által, amelyek a verseny torzítása nélkül lehetővé teszik az esélyegyenlőség kialakítását, különösképpen a kkv-knak a komplex eljárásokhoz való hozzáférése területén (köz- és magánszféra közötti partnerség és fenntartható fejlődés),
- olyan megoldásokkal, melyeknek célja a kkv-k szabványosításhoz és előírásokhoz való hozzáféréseinek megkönnyítése.

Kelt Brüsszelben, 2008. július 10-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS